

BORSODI ZOLTÁN

Agrárjogi Tanszék

Témavezető: dr. Réti Mária habil. egyetemi docens

A SZÖVETKEZET SAJÁTÓSÁGAI – NEMZETKÖZI KITEKINTÉSEL (Alapelvek, fogalom, lehetőségek)

A szövetkezetnek mint sajátos társasági formának az elhelyezése a társadalmi-gazdasági szereplők között folyamatos diskurzus tárgya a jogtudományban. Abban egyetértés tapasztalható, hogy a gazdálkodó szervezetek egyik különleges, speciális jellemzőkkel rendelkező formájaként tekinthetünk a szövetkezetekre, amely más gazdálkodó szervezetektől eltérő tulajdonságokkal bír. Az alábbiakban sajátos szemszögből nyílik lehetőség a szövetkezet differencia specifikájának bemutatására.

Az emberiség történelme során végig jellemző volt a másikkal való együttműködésre, a különféle társulásokra irányuló törekvés, ami az egyes történelmi korszakokban különféle formákban materializálódott (például ilyenek voltak az ősi családi, törzsi közösségek, majd később a középkor céhei stb.). Nem lehet véletlen, hogy a kapitalizmus kialakulásával indult meg a XIX. században a modern szövetkezeti mozgalom is, méghozzá az ipari forradalom és a tőkés fejlődés legjelentősebb országában, Angliában.¹ Túlzás nélkül megállapítható tehát, hogy a szövetkezeti mozgalom a társadalom természetes reakciójának is tekinthető, mellyel a kis egzisztenciával rendelkező rétegek a tőkés fejlődés negatívumaiból adódó hátrányokat kívánták orvosolni a gazdasági szintéren. Megjegyzendő, hogy ugyanebben az időszakban, ugyanebben az országban létrejön a szakszervezeti mozgalom is, amelyet a munkavállalók hatékonyabb érdekvédelmének szükségessége hozott létre.²

A szövetkezet mint gazdálkodó szervezet egyik sajátosságát az adja, hogy az alapja mozgalom, amelynek – a többi mozgalomhoz hasonlóan – sajátos eszmerendszere van. A „mozgalmat” mint fogalmat a kislexikon.hu internetes portál az alábbiak szerint határozza meg: „*valamely szervezett csoport közös célért végzett tevékenysége; a művészetben különösen az avantgarde és a neoavantgarde áramlataira jellemző*”.³ Más fogalom-meghatározások még jobban kiemelik a mozgalom szó sokszínű jelentését (a fogalom nem csak polgári kezdeményezés megjelölésére használható, hanem munkások szervezkedésére, valamint katonai, népies, régies értelemben is).⁴

¹ Az első modern szövetkezetet, amely fogyasztási szövetkezet volt, 1844. december 21-én alapították meg Rochdale-ben.

² BORSODI 2005. 3., továbbá RÉTI 2002. 9-14.

³ <http://www.kislexikon.hu/mozgalom.html> (2016.06.26.)

⁴ http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Mozgalom (2016.06.26.)

1. A szövetkezeti alapelvek és értékek

A szövetkezeti mozgalom a kezdetekben az utópista szocializmusból építkezett, és az igazságosság, a szolidaritás és az önszegély elvei köré szerveződött.⁵

A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége (SZNSZ – ICA) 1995-ben a manchesteri kongresszusán rögzítette a ma hatályos szövetkezeti alapelveket, a szövetkezeti értékeket, valamint meghatározta a szövetkezet fogalmát is.

A ma hatályos szövetkezeti alapelvek a következők: 1. önkéntes és nyitott tagság, 2. demokratikus tagi ellenőrzés, 3. a tagok gazdasági részvétele, 4. autonómia és függetlenség, 5. oktatás, képzés és tájékoztatás, 6. szövetkezetek közötti együttműködés, 7. felelősség a közösségért.

Az SZNSZ említett kongresszusa az alábbiakat nevesítette mint szövetkezeti értékeket: 1. önszegély, 2. egyéni felelősség, 3. demokrácia, 4. egyenlőség, 5. igazságosság, 6. szolidaritás. Kifejezésre juttatták továbbá, hogy a szövetkezeti tagok – alapítói hagyományát követve – hisznek a becsületesség, a nyíltság és a társadalmi felelősség etikai értékeiben és a másokért való törődésben.

A szövetkezet ún. öszvér szervezetnek is tekinthető abban az értelemben, hogy nem csupán a gazdasági társaságokra jellemző sajátosságok találhatók meg benne, hanem az egyesületek és az önkéntes kölcsönös biztosítási pénztárak számos jellemzője is. Álláspontom szerint a szövetkezeti alapelvekben és szövetkezeti értékekben kifejeződő zsinórmérték az, amely leginkább kifejezi a szövetkezetek sajátos lényegét a gazdálkodó szervezetek között.

Noha a szövetkezetnek sem a hazai, sem a nemzetközi irodalomban nem alakult ki egységes definíciója, az egyes fogalmakat vizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy azok a szövetkezeti alapelvekben⁶ megfogalmazott értékeket próbálják kifejezni. Egyetérthetünk Fekete József azon kijelentésével, hogy „*a szövetkezet fogalma a szövetkezeti identitást meghatározó alapértékek és alapelvek összegződéséként alakult ki*”.⁷ A korábbi és a jelenleg is hatályos szövetkezeti alapelvek között nem szabad sorrendet felállítani, hiszen azok együttesen adták/adják az adott korban a szövetkezet lényegét. A különböző helyeken, korokban és politikai rendszerekben meghatározott szövetkezet fogalmak közös jellemzője az, hogy a szövetkezeti értékeket kifejezetten hordozó alapelvek közül mindig legalább annyit magukban foglalnak, amennyi alapján már elhatárolhatók a gazdasági élet egyéb szereplőitől.

A szövetkezet különleges voltát jól mutatja, hogy a gazdálkodó szervezetekre természetes módon jellemző gazdasági racionalitás mellett olyan jellemzői, értékei vannak (például felelősség a közösségért, a nyitott tagság, az együttműködés, a demokrácia stb.), amelyek – a szövetkezést mozgalommá formálva – sajátos küldetesként a tagság és rajtuk keresztül az

⁵ A szövetkezeti mozgalom történetében mindenhol megtalálhatók azok a személyek, akik az igazságosság, a szolidaritás, az önszegély elveit olyan mélységben érezték magukénak, hogy tenni is hajlandóak voltak érte (például Németországban Hermann Schulze-Delitsch és Friedrich Wilhelm Raiffeisen, Angliában Robert Owen és dr. William King, Franciaországban Charles Robert és Charles Gide, Dániában Grundtviig püspök, Magyarországon gróf Károlyi Sándor); erről ld.: PÁRTOS – SZILÁGYI 1935. 10-42.

⁶ A korábbi és a jelenleg is hatályos szövetkezeti alapelvekhez ld. RÉTI 2010. 83-98. és PÁL 2009. 30-33.

⁷ FEKETE 2010 38.

egész társadalom jólétének előmozdítása szándékával ruházzák fel a szövetkezetet. Ezért is fontos, hogy a szövetkezetre vonatkozó meghatározásokból egyértelműen kiderüljön a szövetkezet azon sajátossága, amely megkülönbözteti más társas vállalkozási formáktól.⁸

2. Az alapelvek és értékek megjelenése a szövetkezet fogalmában

A szövetkezeti alapelvek és értékek alapján születnek meg a szövetkezet fogalmára adott definíciók is. A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége az alábbi meghatározást adja: „A szövetkezet olyan személyek autonóm társulása, akik önkéntesen egyesültek abból a célból, hogy közös gazdasági, társadalmi, és kulturális céljaikat közös tulajdonú és demokratikusan irányított vállalkozásuk útján megvalósítsák.” Az SZNSZ által megalkotott fogalom nem kötelező érvényű, de megalkotása óta ezt veszik alapul a szövetkezeti kérdésekkel foglalkozó nemzetközi szervezetek, valamint az Európai Unió tagállamai is szövetkezeti témájú jogalkotás során.⁹

Hazánkban a XIX. század második fele óta tételes jogi szabályozás vonatkozik a szövetkezetekre.¹⁰ Az eddigi szövetkezeti törvényeink mindig tartalmazták a szövetkezet definícióját.¹¹ Mivel jelenleg „csupán” egy hatályos általános szövetkezet-fogalom van a hazai joganyagban, így pozitív változásként értékelhetjük, hogy a magyar jogalkotó szakított azzal a korábbi, kétes dicsőségű „hungaricummal”, hogy a magyar jogrendszerben egy időben több hatályos szövetkezet-fogalom is volt.¹²

A hatályos magyar jogban a Polgári Törvénykönyv tartalmazza a szövetkezet fogalmát, mely szerint a szövetkezet a tagok vagyoni hozzájárulásából álló tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy, amelynél a tag kötelezettsége a szövetkezettel szemben vagyoni hozzájárulásának szolgáltatására és az alapszabályban meghatározott személyes közreműködésre terjed ki. A szövetkezet kötelezettségeiért a tag nem köteles helyállni.¹³

A szövetkezeti alapelveknek és értékeknek a szövetkezet fogalmában való visszatükröződéséhez elengedhetetlen az SZNSZ által alkotott definíción kívül további fogalmak vizsgálata is. Noha a modern szövetkezeti mozgalom Angliából származik, a világban való elterjedéséhez azonban a német területeken való sikeres működés adta meg a döntő lökést. A német szövetkezeti jogalkotás – más jogterületekhez hasonlóan – mintaként és

⁸ RÉTI 2002. 26. ; A szövetkezet sajátosságaihoz ld. még TÓTH 2009. 527-534.

⁹ Az SZNSZ által megalkotott definícióra hivatkozik a 2005. március 16-án Brüsszelben kiadott Véleménye 1.1. pontjában az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (a Véleményt az Európai Közösségek Bizottsága 2003-as, „a szövetkezeti társaságok támogatásáról Európában” kiadott Közleménye témájában adta).

¹⁰ A hazai szövetkezeti törvénykezéshez ld. VERES 2005. 153-154.

¹¹ Az első ilyen jogszabály 1875. évi XXXVII. törvénycikk (Kereskedelmi Törvény) volt, amely a gazdasági társaságok egyik típusának tekinti még a szövetkezetet, amikor a 223. §-ban rögzíti, hogy „szövetkezetnek ezen törvény értelmében meg nem határozott számú tagokból álló azon társaság tekintetik, mely tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett illetőleg a kölcsönösség alapján előmozdítására alakul. (sic)”

¹² A szövetkezet fogalmának kialakulásához ld. BORSODI 2012. 49-60.

¹³ 2013. évi V. törvény 3:325. § (1) bekezdés

példaként szolgálva jelentős kisugárzó hatással volt az európai és ezen belül a magyar szövetkezeti jogalkotásra is. Erre tekintettel is bír különös jelentőséggel, hogy a német törvények milyen tartalmat adnak a szövetkezetnek a jogszabályi definícióban. A mai hatályos német szövetkezeti törvény (*Genossenschaftsgesetz – GenG*) alábbiak szerint definiálja a szövetkezetet: § 1 *Wesen der Genossenschaft (1) Gesellschaften von nicht geschlossener Mitgliederzahl, deren Zweck darauf gerichtet ist, den Erwerb oder die Wirtschaft ihrer Mitglieder oder deren soziale oder kulturelle Belange durch gemeinschaftlichen Geschäftsbetrieb zu fördern (Genossenschaften), erwerben die Rechte einer "eingetragenen Genossenschaft" nach Maßgabe dieses Gesetzes. (2) Eine Beteiligung an Gesellschaften und sonstigen Personenvereinigungen einschließlich der Körperschaften des öffentlichen Rechts ist zulässig, wenn sie 1. der Förderung des Erwerbes oder der Wirtschaft der Mitglieder der Genossenschaft oder deren sozialer oder kultureller Belange oder, 2. ohne den alleinigen oder überwiegenden Zweck der Genossenschaft zu bilden, gemeinnützigen Bestrebungen der Genossenschaft zu dienen bestimmt ist.*¹⁴

Az Európai Unió is felismerte, hogy a szociális gazdaság kiépítésének alappillérei a szövetkezetek lehetnek.¹⁵ Az Európai Unió Tanácsának az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló 1435/2003/EK rendelete nem tartalmaz kifejezett szövetkezet-fogalmat, azonban a preambulum két bekezdése akár definícióként is értékelhető : „(7) A szövetkezetek elsősorban magánszemélyek vagy jogi személyek olyan csoportjai, amelyeknek egyes működési alapelvei eltérnek az egyéb gazdasági szereplők működési alapelveitől. Ezek tartalmazzák a demokratikus felépítés és ellenőrzés alapelveit, valamint a működéssel elért nettó nyereség méltányos alapon történő felosztását. (8) E meghatározott alapelvek közé tartozik nevezetesen az egyén elsődlegességének alapelve, amely a tagságra, a kilépésre és a kizárásra vonatkozó egyedi szabályokra alkalmazandó, megállapítva az „egy ember, egy szavazat” elvét, a szavazati jog pedig az egyént illeti meg, ami azzal jár, hogy a tagok a szövetkezeti vagyon felett semmiféle jogot nem gyakorolhatnak.” A magyarországi székhelyű európai szövetkezetekre vonatkozó szabályokat a rendelet mellett az európai szövetkezetekről szóló 2006. évi LXIX. törvény tartalmazza.¹⁶

3. Konklúziók

¹⁴ A német szöveg magyar nyelvű fordítását Bak Klára már elkészítette a „Nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései” című tanulmányában az alábbiak szerint: „A szövetkezet. Azok a le nem zárt taglétszámmal rendelkező társaságok, melyek célja a tagok gazdaságának vagy szociális, illetve kulturális szükségleteinek közös üzemen keresztüli támogatása (szövetkezetek) a törvény értelmében „bejegyzett szövetkezet” jogait szerzik meg. Társaságokban, illetve más személyegyesülésekben való részvételük (beleértve a közjog hatálya alá tartozó szervezetekben való részvételüket is) megengedett, ha e részvétel 1. a szövetkezeti tagok keresetének vagy gazdaságának, illetve szociális vagy kulturális szükségleteinek támogatását, vagy 2. a szövetkezet közérdekű törekvéseinek megvalósulását szolgálja anélkül, hogy az kizárólag/kifejezetten vagy túlnyomórészt kifejezetten a szövetkezet célját képezné.” BAK 2012. 55.

¹⁵ Ld. Európai Unió Tanácsának 2003. július 22-én elfogadott 1435/2003 EK rendelete az „Európai szövetkezetekről” (ehhez szorosan kötődik a munkavállalók részvételéről szóló szintén 2003. július 22-én elfogadott 2003/72 EK irányelv), valamint Európai Közösségek Bizottságának 2003-ban kiadott Közleménye „a szövetkezeti társaságok támogatásáról Európában”.

¹⁶ A törvényt részletesen bemutatja RÉTI 2009. 431-454.

A fenti definíciókból is jól látható, hogy a szövetkezeti alapelvek és szövetkezeti értékek vázára fűzte fel a jogalkotó a szövetkezet és az európai szövetkezet fogalmát. Ha összevetjük az elemzés tárgyává tett fogalom-meghatározásokat, akkor megállapíthatjuk, hogy a magyar jogszabályi definíció a „legtechnokratikusabb”, a szövetkezeti alapelvektől és értékektől leginkább távolságtartóbb megfogalmazású, míg a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége által meghatározott fogalom, de még a német szövetkezeti jogi definíció is egyaránt kifejezőbben tartalmazza a szövetkezetek alapelvekben és értékekben kifejeződő differencia specifikáját. Figyelemre méltó, hogy az európai szövetkezet státútumáról szóló rendelet szintén a magyar jogszabályi szövegnél jóval közérthetőbben jelöli meg a szövetkezés lényegét. A nemzetközínél „visszafogottabb” magyar fogalom-meghatározás valószínűleg arra vezethető vissza, hogy a hazai szövetkezeteknek a rendszerváltás óta folyamatosan változó jogszabályi-társadalmi-politikai közegben kellett működniük. Jelenleg de facto nincs is önálló, általános szövetkezeti törvényünk, a szövetkezetekre vonatkozó szabályokat a Polgári Törvénykönyv tartalmazza. A szövetkezetek körüli instabil helyzetet jól mutatja, hogy az elmúlt negyedszázad alatt a jelenlegi Ptk-beli szabályozás tekinthető a kvázi negyedik „szövetkezeti törvénynek”.

Korábban már említésre került, hogy a szövetkezeteknek más gazdálkodó szervezetektől, elsősorban a gazdasági társaságoktól eltérő sajátosságai vannak. Véleményem szerint a globalizációs kihívások és problémák megoldásában a szövetkezetek óriási szerepet játszhatnak, illetve számos helyen már játszanak is (pl. Franciaország, Dánia)¹⁷. A szövetkezetek hazánkban is alkalmasak lehetnek az ún. szociális gazdaságban való hatékony és aktív részvételre, amennyiben a szövetkezeti alapelvek és értékek mind szélesebb körben érvényesülnek a gyakorlatban is. Ezek az értékek tartalmukból adódóan nyilvánvalóan rendelkeznek ideológiával, hiszen a szövetkezetek mozgalomként terjedtek el a világban. Ettől azonban nem félni kell, hanem meglovagolni a benne levő hatalmas potenciált. A szövetkezetek ideológiája ugyanis olyan eszmeiség, amely nem valami ellen irányul, hanem a közösség érdekében, és szinte minden ember számára kínál valami kedvezőt, hiszen a szövetkezeti tagok összefogásán, a demokrácián és a politikai semlegességen alapul. Hazánkban az elmúlt évtizedek során csak nagyon csekély mértékben tudtak érvényesülni a szövetkezeti alapelvek és értékek, még a működő szövetkezetek többsége is az ideológiamentes gazdálkodásra helyezte a hangsúlyt. A szövetkezeti alapelvek és értékek viszont olyan zsinórmértékül szolgálhatnak, amelyek nem csupán a jelenlegi szövetkezőkre, hanem a társadalom egészére is termékeny, pozitív hatással lennének. A hazai szövetkezeteknek tehát különösen fontos lenne a gazdálkodó tevékenységük mellett a szövetkezés mozgalmi jellegét is minél jobban kidomborítani.

4. Magyar példa a szövetkezeti alapelvek és értékek képviselésére

¹⁷ A francia és dán szabályozáshoz ld. RÉTI 2010. 60-64. és 70-72.

Noha az európai szövetkezet (SCE) önálló (sui generis) gazdálkodó szervezet, lényegében azonban a szövetkezeti mozgalomhoz tartozik, a szövetkezet egyik speciális fajtájának is tekinthető. A rájuk vonatkozó EU-s jogszabály 2003-ban született meg, így a viszonylag rövid idő lehet az egyik fő oka annak, hogy az európai szövetkezetek Magyarországon, de az Európai Unió más tagállamaiban is még csak csekély számban működnek. Hazánkban a soproni székhelyű HA – MI – ÖSSZEFOGUNK Korlátolt Felelősségű Európai Szövetkezet (SCE)¹⁸ alapszabályában, céljaiban és működésében azonban jól fellelhetők az említett szövetkezeti alapelvek és értékek, ami jó példaként szolgálhat a hazai szövetkezők előtt. Az európai szövetkezet a kor követelményeinek megfelelően saját honlappal rendelkezik (www.kekfrank.hu)¹⁹, amely nem csak arra szolgál, hogy számos információt megtudjunk a szövetkezet mindennapi működéséről, alapításának körülményeiről, indokairól, a szövetkezet céljairól, hanem a transzparenciát is biztosítja. (Sok egyéb fontos okirat mellett az eredménykimutatások, egyszerűsített éves beszámolók, a meglévő fedezetéről szóló tájékoztatók is megtekinthetők a honlapon). Az európai szövetkezetnek – a gazdasági mellett – deklaráltan társadalompolitikai céljai is vannak: a szövetkezet célja, hogy összefogva Sopron és környéke gazdasági szereplőit, fellendítse a természetes egységet képező környék gazdasági életét a *Kékfrank utalvány* segítségével.²⁰ Különösen fontos kiemelni, hogy a szövetkezők a gazdálkodó tevékenységük mellett a szövetkezeti értékek és alapelvek szellemében a mozgalmi jelleget is kifejezve, azt nyíltan felvállalva folytatják tevékenységüket, amit jól mutat a honlapjukon található alábbi összegzés is: „Az európai szövetkezet tagjai olyan civilek, akik hisznek az összefogás erejében és eredményességében. Hiszik, hogy újra tudják építeni a kisközösségeket, és tükröt tudnak tartani a kormánynak, országosan pedig követőkre találnak. Amennyiben más településeken is megalakítják a saját, határokon átnyúló szövetkezeteket, nemcsak a gazdasági erőt szerzik vissza a nemzet számára, hanem képesek az ország politikájára is hatni. Ezzel a civil mozgalommal, amely a klasszikus – és aktuálpolitikától független – polgári, nemzeti értékekre épít, pártbeavatkozás nélkül meg lehet akadályozni, hogy tovább lopják a nemzet zsebéből a milliárdokat! Vagyis olyan, a háttérben működő civil gazdasági hálózattá és szilárd társadalmi bázissá válhat, amely képes lesz a civil világ és a politika párbeszédében való részvételre. Mi a közösség megmaradásáért, őseink nemzeti örökségének megtartásáért cselekszünk. A határozott gazdasági irányultság mellett Sopron és környéke társadalompolitikai szempontjait is figyelembe vesszük.”²¹

Az európai szövetkezet alapszabályából²² kiderül, hogy székhelye Sopronban van (9400 Sopron, Széchenyi tér 12.), az alapító tagok száma 123 volt, a részjegyek összege 38.500

¹⁸ Németül: WENN-WIR-UNS-ZUSAMMENSCHLIESSEN Europäische Genossenschaft; horvátul: AKO-SE-ZDRUZIMO Europska Zadruga

¹⁹ Külön kiemелendő, hogy – noha az európai szövetkezet tagjai többségében magyarok – háromnyelvű honlap várja a szövetkezet tevékenysége iránt érdeklődőket (magyar-német-horvát nyelven).

²⁰ A *Kékfrank utalvány* olyan pénzhelyettesítő, amely a hivatalos fizetőeszköz – a magyar forint mellett – a gazdaságban csereeszközként szerepel, és az uniós, valamint a magyar jogrend szerint működve megvédi a helyi gazdaságot a monopolizáció káros befolyásától. Így a használói körét pénzügyileg, gazdaságilag a globalizmustól részben függetlenné, vagyis önállóbbá képes tenni.

²¹ http://kekfrank.hu/letoltes/kekfrank_tarsadalompolitikai_vetulet_20091117.pdf (2016.06.26.)

²² http://kekfrank.hu/letoltes/hami_alapszabaly_kivonat_20091105.pdf (2016.06.26.)

euró, névértékük pedig 100 euró.²³ Az alapszabály 5. pontja rögzíti az európai szövetkezet fent már említett célját.

A szövetkezet tevékenysége is jól jelzi a mozgalmi jelleget, hiszen a szövetkezet főtevékenységeként az alapszabály a 6.2. pontjában egyéb közösségi, társadalmi tevékenységet jelöl meg, míg egyéb tevékenységként PR, kommunikáció, egyéb kiegészítő üzleti szolgáltatás, valamint piackutatás és közvélemény-kutatás szerepel.

A szövetkezet specialitása, hogy ún. *Kékfrank utalványokat* bocsát ki, ami utalvány ugyan, de kvázipénznek, pénzhelyettesítőnek vagy akár helyipénznek is nevezhető. Ez a *Kékfrank utalvány* biztosítja a gazdasági kapcsolatban levő szövetkezeti tagok között a hivatalos fizetőeszköz (forint) nélküli elszámolásokat, ami egyben a gazdaságot is megmozgatja a tagok által. Az európai szövetkezet Működési Szabályzata²⁴ tartalmazza az utalványok kibocsátásával kapcsolatos rendelkezéseket. A szabályzat 3.1. pontja szerint a szövetkezet a *Kékfrank utalványokat* nyomtatott formában vagy a szövetkezettel együttműködő, az utalványok forgalma kapcsán pénzforgalmi szolgáltatásokat nyújtó hitelintézetek és pénzforgalmi intézmények által vezetett számlákon forgalmazott elektronikus elszámolási egységként bocsátja ki. A *Kékfrank utalványok* címletei megegyeznek a forint címleteivel (500; 1000; 2000; 5000; 10000; 20000), rögzítésre került az is, hogy az utalványok címletértéke egy magyar forintnak felel meg. A *Kékfrank utalványok* szabadon átruházhatók, lejáratallal nem rendelkeznek.²⁵ A *Kékfrank utalványokat* kizárólag a szövetkezet tagjai és a szövetkezettel tagi jogviszonyban álló vagy szerződést kötött elfogadóhelyek igényelhetik. Az igénylés feltétele, hogy a kérelmező a kibocsátani kért *Kékfrank utalványok* címletértékének megfelelő mennyiségű készpénzt befizessen a szövetkezet házipénztárába, vagy ezen összeget befizesse vagy átutalja a szövetkezet valamely hitelintézetnél vezetett számlájára²⁶. A fedezetet az igénylő magyar forintban köteles rendelkezésre bocsátani.²⁷ A nem tag elfogadóhelyek és a szövetkezet viszonyát a szövetkezettel kötött elfogadóhelyi szerződések tartalmazzák. Külön rögzítik a szabályzat 4. pontjában, hogy a *Kékfrank utalvány* ellenében eladott áruk vagy szolgáltatások ellenértéke nem lehet magasabb, mint az egyéb fizetési módok (készpénz, bankkártya) esetében alkalmazott árszínvonal, továbbá azt is, hogy az elfogadóhely a saját üzletpolitikája keretében kedvezményeket nyújthat a *Kékfrank utalvánnyal* történő fizetés esetén különösen a helyi áruk és szolgáltatások forgalmának fellendítésére.

A *Kékfrank utalvány* visszaváltását a szövetkezetnél kizárólag a szövetkezet tagjai és elfogadóhelyek kezdeményezhetik. A szövetkezet a visszaváltásra felajánlott utalványokat átveszi, és a fedezetet vagy készpénzben adja vissza (amennyiben erre a házipénztár-állomány

²³ Korlát, hogy egy tagnak maximum 40 db részjegye lehet.

²⁴ http://kekfrank.hu/letoltes/mukodesi_szabalyzat_20100507.pdf (2016.06.26.)

²⁵ Működési Szabályzat 3.2-3.4. pontjai

²⁶ Az európai szövetkezet a szövetkezetek közötti együttműködés elvének figyelembevételével a Rajka és vidéke Takarékszövetkezetnél vezeti a számláját.

²⁷ A hitelintézetek készpénz illetve a szövetkezet számláján elhelyezett számlapénz ellenében Kékfrank utalványt adnak ki; továbbá a szövetkezet számláján elhelyezett fedezetről igazolást állítanak ki; illetve amennyiben a Kékfrank utalvány elektronikus elszámolás egységként is kibocsátására kerül, ennek nyilvántartási számláit vezetik. Működési Szabályzat 3.8. pont.

fedezetet nyújt), vagy átutalással a szövetkezet bankszámlájáról a tag bankszámlájára.²⁸ A visszaváltásnál a szövetkezet a fedezetet kizárólag magyar forintban bocsátja a tag vagy elfogadóhely rendelkezésére, amely a tag által felajánlott *Kékfrank utalvány* címletértékével egyezik meg (levonva belőle a visszaváltási jutalékot).²⁹

A Sopronban és környékén működő európai szövetkezet tevékenysége jól mutatja, hogy a szövetkezeti alapelvekhez és értékekhez való visszatérés olyan energiákat tud mozgósítani, amelynek eredményeképpen a szövetkezésben rejlő előnyök a társadalom széles köréhez innovatív, cselekvő módon, jól érzékelhető formában juthatnak el. Ilyen aktív, tevékeny, az eredeti szövetkezeti szellemiség széles körű elterjedését is biztosító szövetkezetekre van szükség hazánkban ahhoz, hogy a lakosság ne idejét múlt, anakronisztikus szerveződésként, hanem a jövőbeli boldogulásához igénybe vehető gazdálkodási formák vonzó perspektívájaként tekintsen a szövetkezetekre.

Felhasznált irodalom

BAK Klára: Nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései *Szövetkezés* 2012/1-2. XXXIII. évfolyam

BORSODI Zoltán: A magyar szövetkezeti érdekvédelmi szervek történelmi keresztmetszete *Acta Juridica et Politica*, Tomus LXVII. Fasc. 4. Szeged, 2005

BORSODI Zoltán: A szövetkezet hatályos fogalmának kialakulása a 2006. évi X. törvény kodifikációja során. In: Jogi tanulmányok – Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskoláinak III. Konferenciája 2012. április 20. (szerkesztette: Fazekas Marianna) Budapest, 2012. 49-60.

FEKETE József: A szövetkezet fogalmának újkori definiálása, különféle változatok. *Szövetkezés* 2010/1-2. XXXI. évfolyam

PÁL József: A szövetkezeti identitás nemzetközi szabályozása. In: A szövetkezetek szabályozása Magyarországon (1875-2008) Szerk.: Dr. Fekete József; Szövetkezeti Kutató Intézet Budapest, 2009.

PÁRTOS Szilárd – SZILÁGYI László: Szövetkezeti ismeretek. Budapest, 1935. (Magyarországi Szövetkezetek Szövetsége kiadása) 10-42.

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002.

²⁸ A 2013-2015. évek adatai alapján kizárólag a Rajna és vidéke Takarékszövetkezetnél vezetett számlán volt a fedezet (2013. december 31-én 11.179.000,- Ft; 2014. december 31-én 7.297.500,- Ft; míg 2015. december 31-én 8.295.500,- Ft) Ld: <http://kekfrank.hu/tajekoztatas.php> (2016.06.26.)

²⁹ A Szövetkezet a Kondíciós Listában jelzett mértékű visszaváltási jutalékot von le visszaváltáskor a fedezet összegéből. 2011. 03. 01-től hatályos kondíciós lista adatai szerint a *Kékfrank utalvány* vásárlása névérték szerint, továbbá az utalványok alkalmazása az elfogadóhelyek között ingyenes, míg a *Kékfrank utalvány* forintra való visszaváltásakor 0,25 % +áfa, de min. 500,- Ft+áfa visszaváltási jutalékot kell elszámolni. Ld: http://kekfrank.hu/letoltes/kondicios_lista_20110301.pdf (2016.06.26.)

RÉTI Mária: A határokat átívelő „Európai Szövetkezet” (SCE) szabályozása. In: A szövetkezetek szabályozása Magyarországon (1875-2008). Szerk.: Dr. Fekete József; Szövetkezeti Kutató Intézet Budapest, 2009.

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog. ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2010.

Szövetkezés 2005/1. szám XXVI. évfolyam

Szövetkezés 2010/ 1-2. szám XXXI. évfolyam

Szövetkezés 2012/ 1-2. szám XXXIII. évfolyam

TÓTH Lajos: A szövetkezetek kettős természetéről. In: *Reformator iuris cooperandi* – Tanulmányok Veres József 80. születésnapja tiszteletére (szerkesztette: Bobvos Pál) Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009.

VERES József: A százharmincadik év 6. szövetkezeti törvényéhez. *Szövetkezés* 2005/1. szám XXVI. évfolyam

www.kekfrank.hu

TYPICAL OF COOPERATIVE – INTERNATIONAL CONTEXT (Principles, concept, alternatives)

Location of the cooperative as an society in the law is permanent question. This essay try to find „differentia specifica” of cooperative. It says the cooperative content typical of civic association and voluntary mutual pension fund. Study introduce the effective principle and value of cooperative.

The essay determines more definitions of cooperative, which finds that the Hungarian statutory definition is the most technocrat.

At the end of the study is a good example for European cooperative society is Sopron [HA – MI – ÖSSZEFOGUNK Korlátolt Felelősségű Európai Szövetkezet (SCE)].